



ปัญหาในการสอบสวนคดีค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณี Problems of Human Sex Trafficking Inquiry

สนัน ยามาเจริญ^{1*}

Sanan Yamacharoen^{1*}

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Faculty of Law, Hatyai University.

* Corresponding author, E-mail : sanan@hu.ac.th

บทคัดย่อ

กระบวนการสอบสวนเป็นขั้นตอนกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานก่อนฟ้องคดีเพื่อพิจารณาพิพากษา จึงเป็นขั้นตอนสำคัญอันเป็นต้นทางแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการสอบสวนคดีค้ามนุษย์ซึ่งถือเป็นคดีที่มีความแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป โดยลักษณะของการตรวจสอบเพื่อกำหนดฐานความผิด ตลอดจนการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่จะต้องค้นหาจากเหยื่อของการค้ามนุษย์ ตลอดจนการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งย่อมทำให้ประสบปัญหาในการสอบสวนไม่ว่าจะเป็นปัญหาในประเด็นที่ว่า จะดำเนินคดีกับเหยื่อค้ามนุษย์หรือไม่ การประสานงานระหว่างหน่วยงานด้วยกันงบประมาณในการดำเนินการ ตลอดจนทัศนคติของเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายมีความแตกต่างกัน และความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการสอบสวน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ควรมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ มีลักษณะเป็นหน่วยงานที่เป็นการเฉพาะสำหรับกระบวนการสอบสวนแยกจากคดีอาญาทั่วไป ตลอดจนการบริหารงบประมาณ การฝึกทักษะด้านการดำเนินคดีค้ามนุษย์ ทั้งนี้อาจทำให้การดำเนินคดีค้ามนุษย์บรรลุวัตถุประสงค์ในการปราบปรามอาชญากรรมเพื่อสังคมที่สงบสุขต่อไป

คำสำคัญ: ค้ามนุษย์, การค้ามนุษย์เพื่อค้าประเวณี, ปัญหาการสอบสวน

Abstract

Inquiry process is the stage of finding witnesses and evidences prior to persecution and trial. This is an integral stage known as an upstream of the criminal procedures. Human sex trafficking differs from other types of typical criminal cases. Despite the procedures of examining on the charges as well as finding witnesses and evidences through victims of human trafficking, pertinent officials who are from different positions will affect the inquiry process. The sampling groups consisted of officials who were involved with the inquiry of human trafficking. They were interviewed to reflect problems pertaining to inquiry whether the problems were taken place in the inquiry process of human trafficking case procedures. The problems were comprised of coordination between organizations, budgeting, different attitude of pertinent officials, including officials who are involved with inquiry procedures. These problems should be solved in a special organization, separating from general criminal cases. The organization



should administer budget, and practice skills of handling with human trafficking. Consequently, human trafficking case procedures will achieve to refrain the society

Keywords: Human Trafficking, Human Sex Trafficking, Problem of inquiry.

บทนำ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ได้บังคับใช้มาจนปัจจุบันเกือบสิบปี อย่างไรก็ตามการจัดอันดับเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ในมุมมองของต่างประเทศ โดยเฉพาะจากรัฐบาลของสหรัฐอเมริกา โดยเมื่อสหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์เมื่อ ปีพ.ศ.2543 (The Trafficking Victims Protection Act (TVPA) of 2000) จึงได้นำหลักการดังกล่าวประเมินสถานการณ์แก้ไข ปัญหาตามมาตรฐานขั้นต่ำในการยุติการค้ามนุษย์ของประเทศไทย โดยมีการจัดระดับระดับ 1 (Tier 1) คือประเทศที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่ระดับ 2 (Tier 2) คือ ประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่แต่มีความพยายามที่จะปฏิบัติ และระดับ 3 (Tier 3) คือประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่และไม่มีความ พยายามใดๆ ในการที่จะปฏิบัติตาม ซึ่งที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2554-2556 ประเทศไทยถูกจัดในกลุ่ม Tier 2 และในปี 2557-2559 ประเทศไทยกลับตกอันดับถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม Tier 3 จากประเทศไทยยังคงถูกจัดอันดับให้อยู่ในระดับกลุ่มประเทศที่มีการมาตรการในการป้องกันปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ที่อยู่ในระดับ Tier 3 ถือเป็นประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่และไม่มีความ พยายามใดๆ ในการยุติปัญหาการค้ามนุษย์ หากพิจารณาจากการจัดลำดับของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาแล้ว จึงแสดงให้เห็นว่าการค้ามนุษย์ เป็นประเด็นที่รัฐบาลไทยกำลังแก้ไขปัญหาไม่ว่าจะโดยผ่านนโยบายต่าง ๆ หรือจะเป็นมาตรการทางกฎหมายและระบบกระบวนการยุติธรรม ซึ่งรัฐบาลเลือกนำมาใช้เพื่อเป็นมาตรการในการแสดงให้เห็นถึงการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยในปี พ.ศ.2559 ได้มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ.2559 อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวยังคงมุ่งในส่วนของกระบวนการ ในการพิจารณาคดีของศาลอันเป็นกระบวนการพิจารณาถึงการกระทำความผิดหรือไม่ว่าอย่างใดของจำเลย ทั้งนี้ตามข้อหาที่เสนอต่อศาล อย่างไรก็ตามในส่วนของการสอบสวนอันเป็นกระบวนการเริ่มต้นและถือเป็นกระบวนการขั้นตอนที่สำคัญยังคงเป็นไปตามหลักการของการสอบสวนคดีอาญา ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของความผิดที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ เป็นความผิดลักษณะที่ซับซ้อนในแง่ที่เป็นความผิดที่เกี่ยวกับกฎหมายหลายฉบับไม่ว่าจะเป็นการเข้าเมืองผิดกฎหมาย เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นฐานอพยพ (อำนาจ เนตยสุภา, 2552) ซึ่งลักษณะของความผิดเหยื่อมักยินยอมให้หนักค้ามนุษย์แสวงหาประโยชน์จากผู้เสียหายเองเพื่อต้องการพื้นที่ดินแดนแห่งใหม่ที่อาศัยและผู้เสียหายจะมีรายได้จากการถูกแสวงหาประโยชน์ดังกล่าว ในลักษณะการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณีนั้นผู้เสียหายหรือเหยื่อจะเป็นหญิงหรือเด็ก ทำให้ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่เหยื่อรู้เห็นเป็นใจ มีผลประโยชน์ต่างตอบแทนกันระหว่างเหยื่อกับนักค้ามนุษย์ ลักษณะเฉพาะของความผิดดังกล่าวส่งผลให้การสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานย่อมอาจถูกปิดข้อเท็จจริง ซึ่งทำให้ไม่อาจไม่ได้รับข้อมูลที่แท้จริง ตลอดจนอาจไม่ได้รับความร่วมมือตามสมควรจากเหยื่อซึ่งมักจะอยู่ในฐานะพยานหรือผู้ต้องหาในความผิดอื่นที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งลักษณะของความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายองค์กร การดำเนินการจึงยังส่งผลต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในการสอบสวนด้วยเช่นกัน



เนื่องจากทัศนคติของแต่ละหน่วยงานจะมีเป้าหมายบทบาทที่แตกต่างกันไปตามบทบาทภารกิจเฉพาะของหน่วยงานเองที่แตกต่างกันของแต่ละหน่วยงาน แต่เมื่อจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันในการดำเนินการเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในการสอบสวนจึงต้องมีลักษณะของการเข้าใจลักษณะบทบาทใหม่ซึ่งอาจจะต้องมีการประสานงานและการทำความเข้าใจในบทบาทและจุดมุ่งหมายของการดำเนินคดีในความผิดฐานค้ามนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันการดำเนินการในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณีมีการดำเนินการตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ และมีปัญหาใดที่เป็นปัญหาสำคัญสำหรับการดำเนินคดี ทั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินการปราบปรามอาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นเป็นเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายในการปราบปรามอาชญากรรม และส่งผลทำให้ต่างประเทศประจักษ์ชัดในมาตรการของการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณีโดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการการสอบสวน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงหลักการสอบสวนคดีอาญาและคดีอาญาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณี
2. ศึกษาถึงปัญหาในกระบวนการการสอบสวนคดีค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณี

แนวคิดและบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณี

หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องมีลักษณะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เพื่อการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) อันเป็นการใช้อำนาจของรัฐเพื่อรักษาความสงบสุข แต่ขณะเดียวกันนั้นการปฏิบัติการอันเป็นการใช้อำนาจของรัฐซึ่งผ่านเจ้าหน้าที่ในกระบวนการจะต้องมีการคุ้มครองสิทธิตามหลักนิติธรรม (Due Process) กับประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยซึ่งหลักการทั้งสองปรากฏการจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงควบคู่กันไป อย่างไรก็ตามหลักการทั้งสองประการบางครั้งอาจจะขัดกัน ซึ่งอาจมุ่งที่จะควรพิจารณาถึงการปราบปรามอาชญากรรมก่อนและการคุ้มครองสิทธิรองลงมา

หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความที่ดีจึงให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะ แต่ขณะเดียวกันก็จะต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย ความเป็นเสรีนิยม จึงต้องมีในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การพิจารณาโดยเปิดเผยแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสและตรวจสอบได้จึงจะต้องมี และการดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับผลในการป้องกันปราบปรามไม่ให้มีการกระทำความผิดซ้ำได้อีก (คณิต อนุคร, 2555)

ระบบการดำเนินคดีอาญา

ระบบกล่าวหา (Accusatorial system) โดยลักษณะของระบบกล่าวหา นั้น จำเลยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีทำพินาศถึงที่สุดว่ากระทำผิด คู่ความจึงมีฐานะเท่ากัน ศาลจึงมีบทบาทในการวางตัวเป็นกลาง การคุ้มครองสิทธิของจำเลยเป็นไปอย่างเคร่งครัด อีกทั้งบทบาทศาลในการค้นหาความจริงโดยศาลมีน้อยศาลมักวางตัวเป็นกลาง ระบบการดำเนินคดีอาญาของระบบกล่าวหา มีข้อดีคือ ศาลจะวางตัวเป็นกลางสูง จำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ มีบทคัดพยานที่ชัดเจน มีการถามค้านเพื่อ



กระจายข้อเท็จจริงรอบด้าน และหากกรณีเป็นที่สงสัยว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลยได้

ระบบไต่สวน (Inquisitorial system) ลักษณะของระบบการพิจารณาคดีแบบระบบไต่สวน (Inquisitorial system) ศาลสามารถค้นหาความจริงได้กว้างขวางกว่าระบบการดำเนินคดีแบบกล่าวหา กระบวนการในการดำเนินคดีค่อนข้างยืดหยุ่น คู่ความมีบทบาทน้อย ฝ่ายรัฐเองกลับมีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดี ซึ่งเป็นข้อดีในส่วนที่ศาลสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงได้เองนอกเหนือจากที่คู่ความนำเสนอมา พยานหลักฐานทุกชนิดสามารถรับฟังได้ คดีสามารถดำเนินไปได้โดยรวดเร็วไม่อาจประวิงชักช้าได้ หลักในการสืบพยานไม่เคร่งครัดมีลักษณะยืดหยุ่น หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยจะไม่ถูกนำมาใช้ ส่วนข้อเสียของระบบไต่สวนก็ย่อมมีอยู่เช่นเดียวกันคือระบบไต่สวนอำนาจในการดำเนินคดีจะอยู่ที่ศาลเพียงคนเดียว จึงอาจขาดการตรวจสอบที่รัดกุม

กระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม

หลักการดำเนินคดีที่เป็นธรรม ต้องเป็นการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน เช่นบุคคลย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะให้การด้วยความสมัครใจ สิทธิที่ได้รับการประกันตัวโดยไม่อาจกักขังในอำนาจรัฐโดยไม่จำเป็น เป็นต้น

ในการสอบสวนกรณีที่เป็นเด็กการดำเนินกระบวนการต้องมีการคุ้มครองพิเศษนอกเหนือจากหลักการพื้นฐานสิทธิมนุษยชน ซึ่งคุ้มครองในความเป็นส่วนตัว การพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนการแก้ไขในวิธีการที่หลากหลาย และสถานที่ๆ เหมาะสมตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 10 (3)

หลักการดำเนินคดีที่ยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรม ทั้งนี้เหยื่อจะต้องได้รับการปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้รับการตอบสนองจากกระบวนการยุติธรรมต่อความต้องการของเหยื่ออาชญากรรม การเห็นใจ การเคารพ การชดใช้เยียวยารวดเร็ว ประหยัด เข้าถึงง่าย การช่วยเหลือทางสังคม ทางกาย จิตวิทยา และชุมชนเข้าใจ และการร่วมมือกันทั้งชุมชน เหยื่อและผู้กระทำผิดเพื่อกระบวนการสมานฉันท์ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2556) กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternative Justice) ซึ่งปัจจุบันได้ถูกนำมาใช้ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) กระบวนการยุติธรรมชุมชน (Community Justice) กระบวนการการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสู่เป้าหมาย จึงต้องมีกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การบริหาร ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเกิดอาชญากรรม กระบวนการในการดำเนินคดี การบังคับคดี และการกลับสู่สังคม อันเป็นผลผลิต ซึ่งจะต้องคุ้มค่าและได้ผลซึ่งเป็นความสงบสุขของสังคมแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการยอมรับในหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนเจ้าของอำนาจจึงย่อมมีอำนาจเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมด้วย ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ การมีตัวแทนภาคประชาชน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การสร้างเครือข่าย การเข้าตรวจสอบ

หลักของการสอบสวนคดีอาญา

หลังจากมีการจับกุมผู้ต้องหาแล้วกระบวนการในชั้นพนักงานสอบสวนจะมีการดำเนินการสอบสวน การสอบสวนคดีอาญาเป็นส่วนเงื่อนไขสำคัญและขั้นตอนที่สำคัญการดำเนินคดีโดยรัฐ เนื่องจากการฟ้องคดีโดยรัฐจะต้องผ่านการสอบสวนโดยชอบของพนักงานสอบสวนมาก่อนเป็นเงื่อนไข ซึ่งทำให้ขั้นตอนต่อไปอัยการจึงสามารถฟ้องคดีได้ โดยการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย จะต้องพิจารณาถึงผู้มี



อำนาจสอบสวนคดี โดยอาจพิจารณาจากการบุคคลที่มีอำนาจสอบสวน การสอบสวนในข้อหา การสอบสวนผู้ต้องหา สอบสวนพยาน และสอบสวนผู้เสียหาย

การสอบสวนผู้ต้องหา ต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา การแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหา การตั้งทนายความให้ ผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาที่เป็นเด็กการสอบสวน ในความผิดตามมาตรา 133 ทวิ หรือคดีโทษจำคุกที่ ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี ได้ร้องขอ ก็จะต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการอยู่ร่วมในการสอบสวน

การสอบสวนผู้เสียหายหรือพยาน หากกรณีที่พยานหรือผู้เสียหายนั้นเป็นเด็ก การสอบสวนแยก เป็นส่วนสัดส่วนที่เหมาะสม และมีนักจิตวิทยาหรือสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ ร่วม หากมีการชี้ตัว ต้องมีให้ผู้ต้องถูกชี้ตัวเห็นเด็กและมีบุคคลดังกล่าวข้างต้นอยู่ด้วย หากเด็กจะต้องถูกชี้ ตัวก็ไม่ให้เห็นผู้ที่จะชี้ตัวด้วย การสอบสวนที่ไม่ได้มีการดำเนินการดังกล่าวนี้ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป เพียงมีผลทำให้ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้เท่านั้น

ความหมายของคดีคุ้มครอง

คดีคุ้มครอง หมายถึง คดีที่มีข้อหาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การคุ้มครอง ไม่ว่าจะมีข้อหาอื่นรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 3 ของ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคุ้มครอง พ.ศ. 2559 เป็นบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดี คุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ แต่หากในกระบวนการขึ้นพิจารณาหากเรื่องใดบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้มีได้ บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ แต่อย่างไรก็ ตามกระบวนการสอบสวนยังคงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

วิธีดำเนินการวิจัย

(1) การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากใน ส่วน ของ บทบัญญัติของกฎหมาย ตำรา หนังสือ คำพิพากษาของศาล บทความ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง โดยจะ นำเสนอผลการศึกษาในเชิงของการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา

(2) การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่หลักอันเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนคดี เจ้าพนักงานตำรวจ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการคุ้มครอง ได้กำหนดเลือกเจ้าหน้าที่ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลเป็น เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่อันเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามในเขตอำเภอหาดใหญ่

เจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านสังคมได้กำหนดเลือกเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์ โดย วิธีการเข้าพบ และสัมภาษณ์พูดคุยโดยตรง ณ สถานที่ทำงานของเจ้าหน้าที่

สรุปผลและการอภิปรายถึงปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาฐานความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครอง เพื่อการค้าประเวณี

1. กรณีปัญหาฐานความผิดในข้อหาเกี่ยวกับการคุ้มครองการค้าประเวณี

กระบวนการในกำหนดสถานะของเหยื่อว่าเป็นเด็กหรือไม่ เนื่องจากหากเหยื่อเป็นเด็กภาระการพิสูจน์ก็ ง่ายกว่าเนื่องจากกฎหมายคุ้มครองกำหนดหากต่ำกว่า 18 ปี ย่อมเป็นคุ้มครองหากกระทำโดยมี วัตถุประสงค์ตามมาตรา 6 แต่หากไม่ใช่เป็นไปตามองค์ประกอบ ซึ่งบางครั้งปัญหาจะเกิดเมื่อเป็นเหยื่อ ต่างชาติระหว่าอายุระหว่าง 17 หรือ 18 ปี เนื่องจากเอกสารไม่มีหรือมีแต่อาจไม่ตรงความจริง กระบวนการ



ในการสอบจึงเป็นส่วนของการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณี เมื่อมีการพิจารณาตรวจสอบว่าเป็นการค้ามนุษย์หรือไม่แล้ว หากไม่ใช่เป็นการค้ามนุษย์ ย่อมจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีต่อไป ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายและโทษเองมีความไม่ทันสมัย กล่าวคือมีเพียงโทษปรับ ปัญหาจึงมีว่าจะไม่ดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าวหรือไม่ดำเนินคดีหากบุคคลดังกล่าวที่ผ่านการตรวจสอบแล้วว่าไม่เป็นเหยื่อ หากบุคคลนั้นมีลักษณะตามองค์ประกอบค้าประเวณีตามพระราชบัญญัติการค้าประเวณี ทั้งนี้หากเลือกในทางดำเนินคดีในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะใช้การปรับเท่านั้นเพียงไม่เกิน 500 บาท เนื่องจากลักษณะของคดียังคงเป็นความผิดลหุโทษในส่วนนี้พนักงานสอบสวนจึงมีความเห็นว่าการมีการแก้ไขอัตราโทษสำหรับการกระทำผิดที่เกี่ยวกับผู้ให้บริการทางเพศอาจเพิ่มค่าปรับและดุลพินิจการปรับให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน แต่เห็นว่าไม่ควรดำเนินคดีไปถึงชั้นศาลซึ่งอาจพิจารณาในส่วนของแนวคิดของพนักงานสอบสวนเองก็มองว่าการค้าประเวณียังคงเป็นความผิดแต่ไม่ควรดำเนินคดีไปถึงศาล เนื่องจากอาจจะยุติได้ในชั้นต้น อันเป็นส่วนที่สำคัญว่าควรเป็นมาตรการทางปกครองหรือไม่ในประเด็นนี้ซึ่งประเด็นที่ว่ามาเป็นการกำหนดโทษสำหรับผู้ค้าประเวณีนักกฎหมายให้ความเห็นว่าไม่ควรมีการกำหนดให้เป็นความผิดเลย (สุพล บริสุทธิ์, 2550) โดยมีความเห็นว่า ควรที่จะมุ่งเน้นลงโทษบุคคลอื่นมากกว่าเช่นกลุ่มนักค้ามนุษย์หรือสนับสนุนมากกว่าที่จะดำเนินคดีกับผู้ค้าประเวณีเอง

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเด็นบทบัญญัติของกฎหมายการค้าประเวณีของไทยในคำถามที่ว่า จะถือว่าหญิงที่ค้าประเวณีเป็นอาชญากรหรือไม่จึงเป็นประเด็นสำคัญ หากมองแง่ของการกำหนดโทษไว้ในกฎหมายยังคงเป็นความผิด แต่หากพิจารณาในส่วนของโทษแล้วสำหรับการบังคับใช้มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นอีกทั้งเมื่อเหยื่อที่ต้องเข้าสู่ระบบการตรวจสอบว่าเป็นเหยื่อหรือไม่ หากเกิดปรากฏว่าเป็นเหยื่อโทษต่างๆ จึงไม่อาจที่จะดำเนินคดีได้ แต่อย่างไรก็ตามหากตรวจสอบแล้วไม่ได้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ อาจถูกดำเนินคดีไปตามลักษณะขององค์ประกอบฐานอื่นต่อไปหรือไม่ ซึ่งเจ้าพนักงานเองก็ต้องกระทำตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายต่อไป หากเป็นเหยื่อจะได้รับสิทธิพิเศษไม่ถูกดำเนินคดีในกระบวนการตรวจสอบความเป็นเหยื่อ ซึ่งเป็นปัญหาอันเกี่ยวกับการควบคุมไว้ในระหว่างการพิสูจน์ความเป็นเหยื่อ ซึ่งทั่วไปเหยื่อไม่ยอมอยู่ในการดูแลของหน่วยงานรัฐ และสุดท้ายหากมิใช่เหยื่อของการค้ามนุษย์ อาจกลายเป็นความเสียหายที่เขาได้รับซึ่งหากยิ่งกักตัวไว้นานเท่าไรไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุปัจจัยจากความพร้อมของเจ้าหน้าที่ หรือเหตุอื่นก็ตามย่อมจะทำให้เกิดความเสียหายมากขึ้นได้ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่เสี่ยงต่อเกิดความรับผิดชอบได้เช่นกัน

การให้ความร่วมมือจากเหยื่อหรือพยาน เหยื่อหรือพยานมักจะไม่ได้ให้ความร่วมมือเนื่องจากอาจยังมีความเข้าใจในสถานะของตนเองผิดว่า เป็นผู้กระทำผิด การกระทำผิดฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันกับการตกเป็นเหยื่อ ความไว้วางใจกับนักค้ามนุษย์มากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ การกังวลของเหยื่อเรื่องรายได้ที่ตนจะเสียไปในการที่ต้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี การตกอยู่ในความหวาดกลัวเกรงกลัวต่อนักค้ามนุษย์เนื่องจากองค์กรค้ามนุษย์มักเป็นกลุ่มองค์กรอาชญากรรมปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการร่วมมือในการให้ข้อมูลของเหยื่อ และส่งผลต่อกระบวนการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีต่อไปได้

2. กระบวนการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการสอบสวนและการให้การคุ้มครองสิทธิ

ในทางปฏิบัติยังมีประเด็นที่ต้องมีการทำความเข้าใจถึงบทบาทต่อกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และร่วมทำความเข้าใจและปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างจริงจัง ของทุกหน่วยงานที่



เกี่ยวข้อง เนื่องจากพนักงานสอบสวนเองจะเป็นฝ่ายประสานงานกลางทั้งนี้ก็จะคอยประสานงานติดต่อกับหน่วยงานอื่นเนื่องจากเป็นกระบวนการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะประสาน นักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการ หรือทนายความ ซึ่งเป็นไปตามหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการสอบสวนกรณีเด็กซึ่งบางครั้งคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์มักมีการปฏิบัติการในตอนกลางคืนอันเป็นเวลาออกราชการ หากจะมีการประสานงานเพื่อการสอบสวนในเวลากลางคืนซึ่งต้องประกอบด้วยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์และพนักงานอัยการ ซึ่งไม่สามารถทำได้หรือช่วงเวลาใกล้เคียงเวลาราชการ จึงทำให้การดำเนินการต้องขยายเวลาออกไป ซึ่งย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องห่วงใยตัวพยานหรือเหยื่อไว้โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ทั้งนี้เหยื่อเองมักไม่ยากอยู่ในความควบคุมของหน่วยงานราชการ

3. การสนับสนุนงบประมาณ เครื่องมือในการดำเนินการ

เนื่องจากการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์นั้นจะมีลักษณะของการดำเนินการที่ต้องใช้สิ่งสนับสนุนรวมทั้งอุปกรณ์และบุคคลหลายๆ ฝ่ายด้วยกัน จึงควรมีองค์กรกลางเป็นหน่วยงานหลัก มีบุคลากรที่สามารถ และพร้อมต่อการดำเนินการ ทั้งนี้ตั้งแต่กระบวนการเข้าตรวจค้น การส่งตัว การสอบสวน การเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู การฟ้องคดี ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการในส่วนสิ่งสนับสนุนดังกล่าวนั้น การดำเนินการยังอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานตำรวจเป็นหลัก เช่นการต้องออกไปในที่เกิดเหตุเพื่อปฏิบัติการ ในส่วนของทางฝ่ายหน่วยงานพัฒนาสังคมแม้จะมีอุปกรณ์สนับสนุนแต่ทางด้านฝ่ายพัฒนาสังคมเองก็ต้องมีหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อการดูแลในส่วนของงานหลักในหน้าที่หลัก จึงไม่สามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ได้อย่างสะดวกในสถานการณ์เร่งด่วน ส่วนด้านตำรวจก็ต้องใช้อุปกรณ์ในหน้าที่ของตำรวจซึ่ง ยังไม่มีอุปกรณ์ส่วนสนับสนุนในงานด้านนี้โดยเฉพาะ กรณีดังกล่าวนี้จึงหมายถึงสิ่งสนับสนุนอุปกรณ์อื่น ๆ ในการดำเนินการเช่นเดียวกันซึ่งในส่วนข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานดังกล่าวที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่นั้นผู้เขียนมีความเห็นเป็นข้อเสนอว่า ควรมีการสนับสนุนให้มีอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ในส่วนที่จำเป็นเช่น ยานพาหนะที่ใช้สำหรับการปฏิบัติการเมื่อมีกรณีคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรืออุปกรณ์สำนักงานต่างๆ เฉพาะแยกต่างหาก

4. การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีทัศนคติเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์ถึงอาชญากรคือนักค้ามนุษย์มิใช่เหยื่อจากการค้ามนุษย์

ลักษณะสภาพของความผิดการค้ามนุษย์มีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวพันหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งเหยื่อก็กระทำความผิดในกฎหมายอื่นด้วยเช่นกัน เหยื่อเป็นผู้ที่ทำการหลบหนีเข้าเมือง เหยื่อทำการค้าประเวณี ปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น แต่ในส่วนของความผิดฐานค้ามนุษย์เหยื่อเป็นกรรมของการกระทำความผิดโดยประเด้นเกี่ยวกับการรับรู้ถึงแนวคิดตามแนวทางจุดประสงค์ของกฎหมายป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ที่มุ่งปราบปรามผู้เป็นนักค้ามนุษย์และคุ้มครองเหยื่ออย่างไรก็ตามในสถานการณ์ตามข้อเท็จจริง ส่วนแรกคือเจ้าหน้าที่ภาคปฏิบัติการได้เข้าใจถึงบทบาทของวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งอาจพิจารณาเป็นฝ่ายๆ ในบทบาทของหน่วยงาน บางหน่วยงานอาจมีการให้ข้อมูลถึงรับรู้ถึงแนวคิดคดีค้ามนุษย์ แต่บางหน่วยงานอาจเข้าใจไม่ตรงกันเนื่องจากแต่ละองค์กรอาจมีบริบทการบริหารจัดการที่แบ่งออกไปตามระบบการบริหาร และเนื่องจากการค้ามนุษย์ลักษณะต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายฝ่ายจึง อาจมีประเด็นที่บทบาทของหน่วยงานแต่ละหน่วยงานย่อมมีความเป็นลักษณะเฉพาะของตนเองนักกฎหมาย ฝ่ายปกครอง นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ อัยการ ซึ่งการรับรู้และเข้าใจของหน่วยงานหลาย ๆ ฝ่ายดังกล่าวต้องเกี่ยวข้องกับมาตรการด้านการดำเนินคดีจึงต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในบริบทของฝ่ายนั้นๆ และในส่วนของฝ่ายที่เข้ามารับผิดชอบในการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์



5. กรณีของการสอบสวนโดยการร่วมนักจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ผู้เสียหายร้องขอ และพนักงานอัยการ

ในทางปฏิบัติมีข้อขัดข้องทำให้รูปคดีและสำนวนคดีทำได้ยากขึ้นแม้บทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะได้กำหนดเกี่ยวกับกรณีจำเป็นจะให้สอบสวนไปโดยมีบุคคลตามมาตรา 133 ทวิ อยู่ก็ได้ แต่ทั้งนี้เหตุดังกล่าวต้องเป็นเหตุมาจากเหยื่อหรือพยาน มิใช่เหตุจำเป็นจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น นอกเวลาราชการจึงมาไม่ได้ จึงเป็นปัญหาที่ทำให้ไม่อาจสอบสวนได้ แม้ว่าหากการสอบสวนกระทำไปโดยมีบุคคลดังกล่าวไม่ครบจะไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป แต่ย่อมทำให้ไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ซึ่งย่อมส่งผลให้การปราบปรามอาชญากรรมลักษณะนี้หลุดพ้นไปได้

การสอบสวนคดีคดีมนุษย์ในกระบวนการสอบสวน จึงสรุปได้ถึงปัญหาหลักคือในส่วน การกำหนดความผิดกรณีที่มีการพิจารณาแล้วเหยื่อไม่ได้เป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ หากเหยื่อมีความผิดฐานอื่นจะดำเนินคดีกับเหยื่อต่อไปหรือไม่ หากดำเนินคดีไปย่อมเป็นไปตามกฎหมาย แต่หากไม่ดำเนินคดีอาจพิจารณาเป็นเหตุยกเว้นความผิดได้หรือไม่ ในส่วนประเด็นเรื่องการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกัน ในการดำเนินคดี ซึ่งเป็นกระบวนการที่ฝ่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจต้องพิจารณาร่วมกันกติการ่วมกันเป็นแนวทางในการในส่วนนี้ ประกอบด้วยปัญหาส่วนของสิ่งสนับสนุนอุปกรณ์ที่ต้องพิจารณา และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการที่คณะคดีที่เข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะเห็นว่าประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาหลักจะเป็นส่วนที่มีหน่วยงานหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์ มีกฎหมายหลายฉบับเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้ต้องมีการประสานกันเพื่อเป็นรูปแบบการดำเนินคดีที่เป็นการเฉพาะและเอกเทศในการสอบสวนคดีค้ามนุษย์

ข้อเสนอแนะ

จากผลสรุปการศึกษาปัญหาของการสอบสวนคดีค้ามนุษย์ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ประการแรกในประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับบุคคลที่ได้รับการตรวจสอบการเป็นเหยื่อ หากปรากฏว่าเป็นเหยื่อควรใช้มาตรการยกเว้นโทษในความผิดอื่น แต่หากพิจารณาแล้วไม่เป็นเหยื่อควรมีการดำเนินคดีในลักษณะของการปรับแต่การดำเนินการต้องพิจารณาในการแก้ไขบทเพิ่มโทษในกฎหมายในค่าปรับมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้มีการกลับวนเข้ามากระทำซ้ำอีก ส่วนในความผิดอื่นควรพิจารณาตามแนวทางนโยบายของรัฐในทางความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องต่อเหยื่อหากเป็นสัญชาติอื่น

ประการที่สองข้อผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการประสานงานด้านการสอบสวน ซึ่งตามกฎหมายเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งในการประสานงานจึงอาจมีการกำหนดหน่วยงานการสอบสวนความผิดคดีค้ามนุษย์ขึ้นเฉพาะเจาะจงเพื่อดำเนินการในกระบวนการสอบสวนคดีค้ามนุษย์

ประการที่สามผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในส่วนของปัญหาในการขาดสิ่งสนับสนุนด้านอุปกรณ์ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนจากส่วนของคณะกรรมการจังหวัดเกี่ยวกับการดำเนินการเช่นเกี่ยวกับการสอบสวน แยกส่วนจากการสอบสวนคดีปกติทั้งนี้เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายจากคดีธรรมดาทั่วไป

ข้อเสนอแนะประการที่สี่ในส่วนของกระบวนการเพื่อการสร้างทัศนคติและการทำความเข้าใจด้วยกันกระบวนการสอบสวนคดีค้ามนุษย์ที่เป็นเอกเทศจากบทบาทหลักตามหน้าที่ปกติของเจ้าหน้าที่ ควรมีการกำหนดมาตรการในการทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับลักษณะ ทั้งนี้เพื่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจถึงจุดประสงค์ของการดำเนินคดีค้ามนุษย์ในส่วนของการสอบสวนในลักษณะที่สองคล้องกันทั้งนี้เพื่อความเข้าใจในทีมงานของการปฏิบัติการที่ประกอบด้วยบุคคลากรจากหลายหน่วยงาน



เอกสารอ้างอิง

- คณิต ฒ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2555). *ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก : แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์*.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพล บริสุทธิ์. (2550). *การกำหนดความผิดทางอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดเกี่ยวกับการค้า
ประเวณี*. วิทยานิพนธ์ น.ม. (สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต.
- อำนาจ เนตยสุภา. (2552). *แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์*. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ*.
,2(3), 10-12.